

VN/8871/2019

Suomen Yrittäjien sote-lausunto - yleiset linjaukset

Sisällys

1. Yleistä.....	2
1.1. Lakiin tehtävä huomattava määrä muutoksia – tai jätettävä uudistus tekemättä	2
1.2. Yrittäjäjärjestön näkemys perustuu palveluntuottajien kokemukseen	3
2. Keskeiset huomiot	4
2.1. Tulevaisuudessa tarvitaan monituottajuutta – esitys ei tätä tunnista	4
2.2. Yksityiset palveluntuottajat unohdettu valmistelussa – vaikutusarviointi puutteellinen.....	6
2.3. Esitys on ristiriidassa asetettujen tavoitteiden kanssa.....	6
2.4. Hallituksen esityksessä eriytettävä sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen ja tuottaminen.....	8
2.5. Rajattu yleinen toimiala poistettava.....	8
2.6. Kilpailu- ja vuokratyökiellot kaventavat maaseudun palvelutarjontaa	8
2.7. Maakuntien verotusoikeus kiristää työn verotusta.....	9
2.8. Panostusta ennakointityöhön sekä ehkäiseviin palveluihin	10
2.9. Välttämätöntä on luoda kustannuslaskennan vertailukelpoinen malli	10
2.10. Palvelutuotannon kehittymistä ei saa hankaloittaa luomalla uusia markkinoille tulon esteitä 11	
2.11. Suomalaisten toive valintaoikeudesta romutetaan, potilasdirektiiviä ei huomioida	11
2.12. Palvelusetelit velvoittavaksi, henkilökohtainen budjetti hyvä väline	12

1. Yleistä

Hallitus julkisti 15.6. lakiluonnokset sote- ja maakuntauudistuksesta.

Yrittäjien lausunto jakautuu kahteen osaan:

- yleisosioon, jossa tuodaan esiin keskeiset näkökulmat
- vastaukset virallisen lausuntopyynnön kysymyksiin.

Toimitamme nämä kummatkin lausuntopalvelun lisäksi ministeriöön erillislausuntona.

1.1. Lakiin tehtävä huomattava määrä muutoksia – tai jätettävä uudistus tekemättä

Sote-uudistus on suomalaisten hyvinvointipalveluiden laatuun, saatavuuteen, alueelliseen tasa-arvoon ja sote-toimialan kehittymiseen pitkällä aikavälillä huomattavan paljon vaikuttava lakiesitys. Lain vaikutukset saattavat kestää vuosikymmeniä ja ovat näin verrattavissa vuonna 1972 voimaan tulleeseen kansanterveyslakiin. Siksi on tärkeää, että lakiesitystä muutetaan niin, että se huomioi uudistukselle asetetut tavoitteet, vastaa ihmisten muuttuviin palvelutarpeisiin, ottaa huomioon huomattavasti paremmin eri palveluntuottajat sekä palvelutuotantoon tosiasiallisesti käytettävissä olevat julkisen- ja yksityisen puolen henkilöresurssit.

Hallituksen on lopullisessa esityksessään pystyttävä ennakoimaan lakikonaisuuden vaikutukset palveluitten tarvitsijoille sekä arvioimaan tuottajaverkostossa, palveluiden alueellisessa saatavuudessa ja talous- ja yritysvaikutuksia huomattavasti luonnoksessa esitettyä paremmin.

Suomen Yrittäjien mielestä hallituksen esityksen korjaustarpeet ovat mittavia. Esitys esimerkiksi jättää monilta osin huomioimatta ihmisten kysyntätarpeiden muuttumisen, palvelumarkkinoiden kehittämisen ja ei ota juurikaan huomioon Suomessa toimivien yli 18 000 sote-yrityksen merkitystä osana palveluntuottajaverkostoa. Yksityisissä sote-yrityksissä työskentelee 80 000 henkilöä.

Suomen Yrittäjät esittää lausunnossaan keskeiset näkökulmat, muutostarpeet ja ratkaisuehdotuksia oleellisten ongelmien korjaamiseksi.

Suomen Yrittäjien mielestä:

- **jos esitykseen ei tehdä huomattavaa määrää korjaavia muutoksia, järjestelmään jää merkittäviä valuvikoja eivätkä uudistuksen tavoitteet toteudu.**
- **Mikäli muutoksia ei tehdä, koko uudistus on syytä jättää tekemättä nyt esitettyssä muodossa.**

1.2. Yrittäjäjärjestön näkemys perustuu palveluntuottajien kokemukseen

Suomen Yrittäjät edustaa 115 000 yritystä, joista noin 3 500 on sote-alan yrityksiä. Lisäksi järjestöömme kuuluu kymmenen sotehy-toimialajärjestöä, joilla on tuhansia jäsenyrityksiä.

Järjestöllä on palveluntuottajilta saatuun tietoon ja kokemukseen pohjautuva kattava näkemys siitä, miten turvataan monipuoliset sosiaali- ja terveyspalvelut ja hyvinvointipalveluiden osalta terveyden edistäminen Suomessa.

Suomen Yrittäjät julkaisi helmikuussa 2020 ohjelman, jossa esitettiin vaatimukset sote-uudistukselle:

1. Palvelustrategia
2. Yhteinen kustannuslaskentamalli
3. Asiakkaalle valintaoikeus vai valintamahdollisuus
4. Maakunnalle oikeus erottaa järjestäminen ja tuottaminen toisistaan
5. Palvelusetelin arvostuksen pohja kestäväksi. Lisäksi henkilökohtaisen budjetoinnin malli tulee ottaa yhdeksi asiakaslähtöiseksi työkaluksi
6. Monituottajamalli

Palvelustrategia

- Sote-järjestäjä pitää velvoittaa laatimaan palvelustrategia.
- Palvelustrategioissa pitää linjata toimivista palveluntuottajamarkkinoista.
- Strategiaprosessissa on oltava kunnan tai maakunnan luottamushenkilöjohto mukana.

Reilu kilpailu erottamalla järjestäminen ja tuottaminen

- Pitää edistää reilua kilpailua eri palveluntuottajien kesken.
- Sotea rakennettaessa on huomioitava markkinoiden toimivuus, kilpailu: neutraali ja pienemmän sopimus- osapuolen heikompi neuvotteluasema elinkeinonharjoittajien välisissä sopimussuhteissa.
- Järjestämisen ja tuottamisen erottaminen pitää sallia.

Yhteinen kustannuslaskentamalli

- Jotta kustannuksia voi vertailla paremmin, julkinen sektori pitää velvoittaa käyttämään yhtä yhtenäistä kustannuslaskennan mallia palveluntuotannossaan.
- Kunnianhimon tasoa tulee olla se, että julkisen tuotannon kustannukset on kohdistettu yksittäisille sote-suoritteille samojen, valtakunnallisesti yhtenäisten perusteiden mukaisesti.

Palvelusetelin arvostuksen pohja kestäväksi

- Seteleiden sekä henkilökohtaisten budjettien arvonmäärityksen pohjaksi pitää asettaa oikein ja aidosti laskettu julkisen vastaavan tuotannon kustannus.
- Arvostuksen pitää seurata aikaa ja yleisiä kustannuskehityksiä.

Asiakkaalle oikeus valita palveluntarjoaja

- Henkilökohtaista budjettia japa palveluseteliä pitää lisätä määrätietoisesti.
- Palvelusetelin arvostuksen pohjaksi pitää tuoda valtakunnalliset, kustannuskehityksiä seuraavat hinnoitteluperusteet ja setelin antamisesta pitää tehdä velvoittava järjestäjäille.

Monituottajamalli

- Pitää luoda monituottajamalli:
- Se tarkoittaa, että palveluita on tuotamassa useita eri tahoja: julkisia-, yksityisiä ja kolmannen sektorin palveluntuottajia.
- Sen syntymiseksi tarvitaan lainsäädäntö.
- Monituottajuus tarvitsee rohkeita linjauksia, hankintalain hengen ja tarkoituksen mukaisia julkisia hankintoja ja palvelusetelien laajamittaista käyttöönottoa.

Yrittäjien koko ohjelma osoitteessa: <https://www.yrittajat.fi/yrittajat/kunnat-ja-yrittajyyys/a/sote-618067>

2. Keskeiset huomiot

Lausuntonne yksityiskohdat ilmenevät kysymyksiin annetuissa vastauksissa. Suomen Yrittäjien keskeiset huomiot on kiteytetty tässä erillislausunnossa.

2.1. Tulevaisuudessa tarvitaan monituottajuutta – esitys ei tätä tunnista

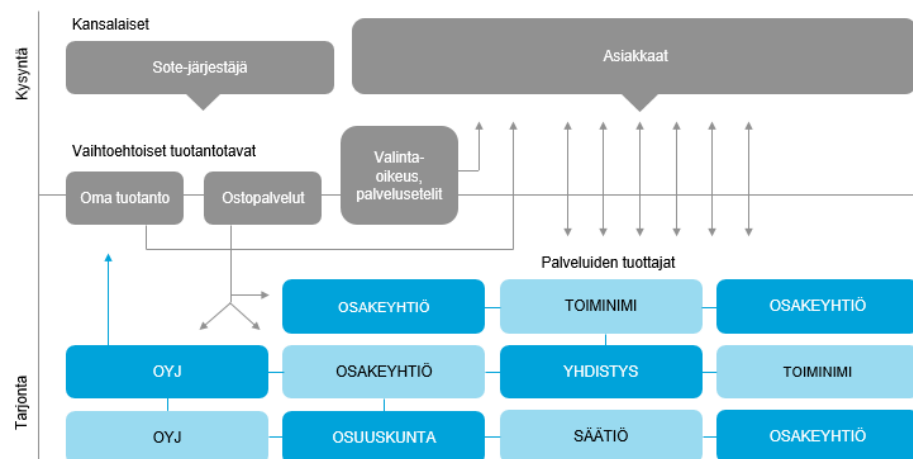
Sote-yritysten määrä on hienoisessa laskussa. Työ- ja elinkeinoministeriön vuonna 2020 julkaistun toimialaraportin mukaan yrityksiä on 18 197 kappaletta, joissa työskentelee 80 000 henkilöä. Julkinen sektori mukaan lukien sote-ala työllistää Suomessa reilut 400 000 henkeä. Suurempien sote-yritysten liikevaihto on kasvanut viime vuosina. Pienimpien ja keskikokoisten liikevaihto on pysynyt ennallaan.

Osaavien sote-ammattilaisten tarve on seuraavan 15 vuoden aikana vähintään 200 000 ihmistä. On selvää, että kaikkia toimijoita tarvitaan. Suomalaisen palvelut voidaan turvata vain hyödyntämällä myös yritysten tarjoamia resursseja ja palveluita sekä ottamalla yritykset mukaan alan kehittämistyöhön.

Hallituksen esitysluonnoksessa korostuu pääsääntöisesti julkisen palvelutuotannon ja sen rahoittamiseen liittyvät uudistukset, jossa toimintaympäristön ja ihmisten palvelutarpeiden muutoksia ei tunnisteta. Esityksestä puuttuu palvelustrateginen näkemys, jolla ohjattaisiin sitä, mitä

palveluntuottamiselta halutaan (esimerkiksi saavutettavuus, odotusajat, paikallisten yritysten mukanaolo, laadun paraneminen) ja millainen palveluntuottajamarkkina kullakin alueella on.

Palveluiden järjestämisvastuullisen tahon (tulevaisuudessa sote-maakunta) on otettava vastuu myös toimintaympäristön ja markkinoiden kehittämisestä. Esityksestä puuttuu lähes kokonaan tämä tehtävä palvelumarkkinoiden ylläpidosta ja kehittämisestä. Ainoastaan palvelumarkkinoiden kehittäminen maakunnan strategian yhteydessä on mainittu luonnoksessa. Ei riitä, että maakunta vain kehittää markkinoita. Maakunnan on tarvittaessa luotava markkinat, ylläpidettävä markkinoita, ylläpidettävä aitoa vuoropuhelua markkinatoimijoiden kanssa ja kehitettävä markkinoita yhteistyössä monituottajapohjaisessa ympäristössä.

Monin paikoin sote-maakunta on alueensa ainoa tietyn erikoispalvelun tilaaja. Näin käy viimeistään silloin, jos monikanavaisesta rahoituksesta siirytään lopulta maakunnan omaan rahoitukseen. Maakunnan palvelustrategia on tärkeä työkalu sote-uudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi: palveluiden saatavuuden parantamiseksi ja kustannusten hillitsemiseksi. Pk-yrityksillä ja paikallisuudella on tärkeä rooli lähipalveluiden turvaajina. Sen pitää näkyä myös sote-maakuntien palvelustrategioissa.

Strategian laatiminen on kansanvaltainen prosessi. Lähidemokratian toteutuminen sosiaali- ja terveyspalveluissa varmistetaan asettamalla sote-maakunnille palvelustrategiavelvoite – ja velvoite tehdä se yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa. Alueen kunnat ja alan yksityiset toimijat ovat keskeisiä sidosryhmiä.

2.2. Yksityiset palveluntuottajat unohdettu valmistelussa – vaikutusarviointi puutteellinen

Esityksen suurin ongelma palveluiden kehittymisen ja alan palvelumarkkinoiden kannalta on julkisen tuotannon hyvin vahva ensisijaisuus. Lakiluonnoksissa muiden palveluntuottajien rooli näkyy heikosti – pitkällä aikavälillä vain vähän edes täydentävänä toimijana. Yritykset pääsevät mukaan heikosti: enintään menestymällä raskaassa julkisessa hankinnassa, mikä usein suosii suuria yrityksiä. Mikro ja pk-yrityksiä helpottavat välineet kuten monituottajamalli, palvelusetelit ja henkilökohtaiset budjetit loistavat poissaolollaan. Niiden käyttö jää sote-maakunnan oman yrittäjyysmyönteisyyden varaan tai terveyden edistämisen osalta kuntien päätettäväksi. Kunnissa yritysten tuottama hyvinvoinnin palveluverkosto saattaa jäädä hyödyntämättä, koska vastuu sote-palveluista siirtyy maakunnille.

Yritysten paitsiota kuvaa se, että yritysvaikutusten arviointi on toteutettu erittäin puutteellisesti. Suorastaan hämmästyttävää on se, että yritysvaikutuksia on arvioitu vain nykyisten kokonaisulkoistusten mitätöinnin osalta niihin yrityksiin, jotka näitä kokonaisulkoistuksia nyt hoitavat.

Esitys ei tunnista laisinkaan monipuolista, paikallista palvelutuotantoa, työllisyyttä ja elinvoimaa ylläpitäviä pk-yrityksiä. Hallituksen lopullisessa esityksessä tulee arvioida vaikutukset 18 000 alan yritykselle ja niiden henkilökunnalle sekä terveyden edistämisen osalta laajasti myös sotehy-palveluketjussa olevien yritysten toimivuus kuntatasolla. Lainsäädännön arviointineuvoston tulee kiinnittää tähän erityistä huomiota.

2.3. Esitys on ristiriidassa asetettujen tavoitteiden kanssa

Hallituksen esitys ei sisällä riittävästi kannusteita palvelujärjestelmän monipuoliseen kehittämiseen ja uudistamiseen. Siinä ei myöskään ole havaittavissa konkreettisia keinoja sote-uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Yleisestikin sote-uudistukselle asetetaan seuraavia tavoitteita ja odotuksia:

Esitys ei vastaa riittävästi em. kaavion mukaisiin tavoitteisiin.

Esimerkiksi esityksen taloudelliset ja toiminnalliset vaikutukset ovat jopa sote-uudistukselle asetettujen tavoitteiden vastaisia.

Kustannusten hillitsemiseksi tehokkaaksi havaittu keino, yksityisen tuotannon ja kilpailun hyödyntäminen, käytännössä poistetaan järjestäjien keinovalikoimasta. Esitystä tulee muuttaa siten, että se sisältää mekanismeja palveluiden kustannuskehityksen kasvun hillitsemiseen.

Yritysvaikutusten arviointi on jätetty käytännössä kokonaan tekemättä ja näin se ei vastaa yhteiskunnallisten muutosten haasteisiin eikä turvaa ammattitaitoisen työvoiman saantia.

Yksipuolinen panostus julkisen tuotannon resursoinnissa lopputulos johtanee ylikapasiteettiin. Pienten palveluntuottajien palveluksessa olevien sotehy-osaajien tarjoamat resurssit jäävät hyödyntämättä. Tämä johtaa siihen, että paikallinen monipuolinen palveluverkosto kuihtuu ja sen seurauksena saatavuus heikkenee erityisesti maaseudulla.

Ainoastaan järjestämisvastuun siirto kunnilta (käytännössä usein kuntayhtymiltä) maakunnille selkeyttää nykytilannetta, joka on monimutkainen ja paikoin vaikea omistajaohjata, ja jonka kansanvaltaisuus vaihtelee alueellisesti.

2.4. Hallituksen esityksessä eriytettävä sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen ja tuottaminen

Vain palvelutuotannon tilaajan ja tuottajan eriyttäminen luo tilanteen, jossa kaikki tuottajat toimivat samoin ehdoin ja niiden toimintaa valvotaan samalla tavalla. Tuottajien välinen kilvoittelu jalostaa ja kannustaa tuottamaan palvelut laadukkaasti.

On myönteistä, että esityksen mukaan maakunta voi itse päättää palveluiden järjestämisvastuun ja tuottamisen eriyttämisestä. Tämä ei kuitenkaan riitä. Jatkovalmistelussa tulee valmistella järjestämisen ja tuottamisen erottamisen velvoittavuutta, siihen liittyviä mekanismeja ja kannusteita.

Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että maakunnan oikeus ja velvoite erottaa järjestäminen ja tuottaminen on lakiluonnoksissa selkeä ja kiistaton.

2.5. Rajattu yleinen toimiala poistettava

Maakunnan toimialaan tulee sote-palveluiden ja pelastustoimen lisäksi maakunnan niin päättäessä oikeus toimia palveluissa, jotka liittyvät sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Tämä oikeus harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa sosiaali- ja terveystoimeen ja pelastustoimeen liittyvissä tukipalveluissa olisi huolestuttava kehityssuunta palvelumarkkinoiden kehittymiselle ja yrittäjyydelle.

Se saattaa luoda maakunnalle kannusteen resursoida palvelutuotantoon, jonka yksityiset palvelutuottajat voisivat hoitaa. Se veisi tilaa yrittäjyydeltä.

Lisäksi maakunta saattaisi tällä toiminnalla tehdä tuottoa, jota se ei kuitenkaan käyttäisi varsinaisten tehtäviensä sote-palveluiden ja pelastustoimen rahoittamiseen. Näissä tukitoiminnoissa toisena omistajana voisivat ilmeisesti olla kunnat. Erityinen varaa piilee mm. hyvinvointipalveluissa, joiden terveyden edistämisen osalta yksityisellä sektorilla on merkittävä tuottajaverkosto kunnissa esimerkiksi liikuntapalveluissa. Näemme asetelmassa riskin, joka hämärtää sote-maakunnan keskittymistä varsinaisiin tehtäviinsä. Tämä mahdollisuus tulee poistaa selkeästi jo senkin vuoksi, että kunnat ja maakunnat eivät ala toimimaan samalla sektorilla.

2.6. Kilpailu- ja vuokratyökiellot kaventavat maaseudun palvelutarjontaa

Sote-ammattilaisia (erityisasiantuntijat) ei saa kilpailukielloin tai sivutoimikielloin pakottaa työskentelemään yksinomaan julkisella sektorilla, vaan heidän on halutessaan voitava tehdä työtä/alihankintaa myös yrityksille.

Järjestämislain 12 § kokonaisuudessaan on haitallinen palveluiden saatavuuden kannalta. Esimerkiksi pykälän 3 momentin mukaan ”Lähetteen perusteella tehtävän terveydenhuoltolain 52 §:ssä tarkoitetun ratkaisun asiakkaan ottamisesta sairaalaan tai muuhun erikoissairaanhoidon toteuttavaan toimintayksikköön sairaanhoitoa varten ja siihen liittyvän hoidon tarpeen arvioinnin ja hoitoratkaisut sekä sairaalaan otetun asiakkaan erikoissairanhoidon palvelujen antamiseen liittyvän hoidon tarpeen arvioinnin ja hoitoratkaisut tekee kuitenkin virkasuhteessa oleva lääkäri.”

Tämä kirjaus rajoittaa täysin kohtuuttomasti sote-maakunnan mahdollisuuksia tehdä strategisia ratkaisuja erikoissairanhoidon kehittämisestä alueellaan. Se johtaa myös lääkäreiden ja näin palveluitten saatavuuden heikkenemiseen eri puolilla maata.

Kirjaus myös lopettaisi runsaan määrään tällä hetkellä yksityisesti tuotettuja palveluita.

Suomen Yrittäjät on pitkään ollut huolissaan harvaan asuttujen alueiden pienistä sotehy-yrityksistä, joiden silloin tällöin tarvitsee tarjota asiakkailleen esimerkiksi päihdelääkärin tai muiden erikoisalojen ammattilaisten palveluita. Tarve näille on esimerkiksi 1–2 työpäivää kuukaudessa. Nämä erityisasiantuntijat ovat yleensä työ- tai virkasuhteessa julkisella sektorilla.

Valitettava trendi on, että julkisen hankinnan kilpailutuksen ja palvelusetelituottajaksi pääsemisen ehtona tms. on, ettei yritys saa palvelutuotannossaan käyttää resurssia, joka on työsuhteessa julkiseen sote-järjestäjään. Tämä suosii suuria palveluntarjoajia, joilla on omia erityisasiantuntijoita. Jotta pienet yritykset voivat olla mukana, niiden on voitava hyödyntää alueella olevia ammattilaisia. Tämä mahdollistaa monipuolisemman työmarkkinan myös näille sote-ammattilaisille ja turvaa palveluiden paremman saatavuuden.

2.7. Maakuntien verotusoikeus kiristää työn verotusta

Vaikka maakuntaveron on vasta parlamentaarisen työryhmän pohdinnassa, on sen haitallisiin vaikutuksiin syytä ottaa kantaa jo nyt.

Suomen Yrittäjät ei kannata maakuntien verotusoikeutta, sillä se johtaisi todennäköisesti työn verotuksen kiristymiseen. Kun maakuntaveroselvitystä tehdään, on olennaista tarkastella myös kuntien verotusoikeutta sekä valtionosuusjärjestelmää. Näihin liittyy lukuisia yksityiskohtia.

Esimerkiksi lakiluonnoksen mukaisesti sote-tehtävien siirtyessä pois kunnilta suurin osa peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kautta jaettavasta rahasta määräytyy alle 16-vuotiaiden ikäluokkien perustella. Muutoksen

jälkeen kunnille jää tärkeä rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä sekä ennaltaehkäisyssä. Valtionosuusjärjestelmään ehdotetaan uutena kriteerinä hyvinvoinnin ja terveyden (hyte) edistämisen lisäosaa. Tämä on hyvä asia, kunhan varmistetaan hyte-kannustimissa yritysten kanssa toteutettavat yhteistyömallit sekä koko palveluottajaverkoston hyödyntäminen, osaamisen kehittäminen uusissa toimintaympäristöissä sekä digitalisaation mukana tuomat mahdollisuudet.

2.8. Panostusta ennakointityöhön sekä ehkäiseviin palveluihin

Yhtenä sote-uudistuksen tärkeänä tavoitteena on terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen.

Tämä edellyttää toiminnan painotuksen siirtämistä raskaista palveluista ehkäisevään ja ennakoivaan työhön sekä varhaiseen tukeen ja matalan kynnyksen palveluihin. Toimivan sekä kustannustehokkaan sotehy-palvelutuottajaverkoston rakentaminen monituottajamallilla edesauttaa tätä tavoitetta ja on keino sote-kustannusten hillinnässä.

Toiminnan painotuksen siirtäminen ehkäisevään ja ennakoivaan työhön edellyttää moniammatillista yhteistyötä yli hallintorajojen ja sotehy-palveluketjun toimijoiden yhteistyötä ja kilpailuneutraliteettia.

2.9. Välttämätöntä on luoda kustannuslaskennan vertailukelpoinen malli

Palveluntuottajien tasavertaista kohtelua sekä aitoa laadulla ja hinnalla kilpailua varten tarvitaan maakunnille velvoite noudattaa yhtä yhteistä kustannuslaskennan mallia.

Suomen Yrittäjät edellyttää, että maakunnallisen sote-tuotannon kustannukset on vertailukelpoisesti selvitetty ja laskettu kaikkialla Suomessa. Maakuntien sote-tuotantoa pitää voida vertailla. Sen varmistamiseksi maakunnille tulee asettaa velvoite laskea ja raportoida myös palvelutuotannon yksikkökustannukset yhtenäisellä tavalla. Tämä palvelisi sote-järjestelmän rahoittamisen kehittämistyötä ja uudistamista.

Sote-järjestämislain 11§:n palvelustrategiaan tulee lisätä muiden velvoitteiden rinnalle yksiselitteinen velvollisuus palveluiden tuotantokustannusten seuraamiseen. Vain todellinen tieto oman- ja markkinoilta ostettavissa olevan tuotannon kustannuksista voi ohjata vastuullista ja taloudellisesti kestävää palvelustrategian laadintaa ja toteuttamista. Ajatusta velvoittavasta, palvelukohtaisesta kustannuslaskennasta tukee voimakkaasti lain 27§:n kirjaukset maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon seurannasta ja arviointivelvollisuudesta. Pykälään liittyy yksityiskohtainen yksityisten

palveluntuottajien käyttöön ja kustannuksiin sisältyvä seurantavelvoite. Samaa tulee edellyttää maakunnan itsensä tuottamilta palveluilta.

Suomen Yrittäjät edellyttää, että maakunnallisen sote-tuotannon kustannukset pystytään valtakunnallisesti laskemaan ja todentamaan vertailukelpoisesti.

Yhteisen läpinäkyvän kustannuslaskennan hyötynä olisi tieto saman palvelun tuottamisen kustannuksista yhteiskunnalle. Kun tiedetään kyseisen palvelun julkisen sektorin oman tuotannon kustannukset, on palveluseleiden arvot määriteltävissä oikein. Nykyisin ongelmana on alimitoitettujen palveluseleiden arvot.

2.10. Palvelutuotannon kehittymistä ei saa hankaloittaa luomalla uusia markkinoille tulon esteitä

Julkiselle hankinnalle on asetettu korkeat laatu- ja kapasiteettivaatimukset. Näitä ovat muun muassa:

- Laaja vaatimus palveluntuottajan omasta sote-henkilöstöstä.
- Ehdoton kieltä ulkoistaa julkisen vallan käyttöä, sekä so- ja te-päivystystä.
- Ensihoidon vastuulääkärin ja kenttäjohtajan olisi oltava virkasuhteessa
- Maakuntien mahdollisuus tuottaa sote-tukipalveluita estää yrityksiä pääsemästä samalle markkinalle.

Lopullisessa esityksessä on huolehdittava siitä, että ei aseteta tarpeettomia ja kohtuuttomia vaatimuksia, jotka johtaisivat julkiseen tai yksityiseen monopoliin.

2.11. Suomalaisten toive valintaoikeudesta romutetaan, potilasdirektiiviä ei huomioida

Lakiesitys ei lähtökohtaisesti tunnista sellaista terveydenhuollon asiakkaan valintaoikeutta, jossa tämä voisi valita palvelutarpeensa mukaisesti eri (yksityisten- tai julkisten) palveluntuottajien välillä. Valintaoikeuden voi katsoa olevan osa sote-järjestämislain 4§:n 1. momenttiin sisältyvää kirjausta "Sosiaali- ja terveydenhuolto on suunniteltava ja toteutettava sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisina kuin asiakkaiden tarve sote-maakunnassa edellyttää. Palvelut on toteutettava yhdenvertaisesti, yhteen sovitettuina palvelukokonaisuuksina sekä sote-maakunnan väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita." Pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa

todetaan vielä erikseen, että “Pykälän mukaan sote-maakunnat velvoitettai-
siin suunnittelemaan ja toteuttamaan palvelut asiakkaiden tarpeen edellyt-
tämällä tavalla”. On vaikea kuvitella asiakastarvetta siten, ettei siihen liittyisi
oikeutta valita palveluiden tuottajaa.

Edelleen järjestämislain 12§ toteaa, että maakunta voi ostaa palveluita yk-
sityiseltä palveluntuottajalta, “jos palvelujen hankkiminen yksityiseltä palve-
luntuottajalta on tarpeen lakisääteisten ja yhdenvertaisten palvelujen järjes-
tämiseksi sekä tehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi”.

Euroopan unionin potilasdirektiivin tarkoitus on vahvistaa potilaan oikeuk-
sia, valinnanmahdollisuuksia ja palvelujen vapaata tarjontaa. Direktiivi ta-
kaa potilaalle oikeuden hakeutua hoitoon toiseen EU-maahan ja saada hoi-
dosta korvausta kotimaastaan. Palvelun tuottaja voi olla joko julkinen tai
yksityinen toimija.

Suomi korvaa toisessa EU-maassa annetun kiireellisen hoidon asiakas-
maksuperusteisesti, eli kuten Suomessa julkisen tuottajan hoidon. Toisessa
EU-maassa annettu ei-kiireellinen hoito korvataan kuten asioiminen Suo-
messä yksityisellä sektorilla eli Kelan sairausvakuutuskorvauksen perus-
teella.

Euroopan komissio on kritisoinut Suomen tapaa implementoida potilasdi-
rektiivi kansalliseen lainsäädäntöön jo vuonna 2016. Suomen valtio on ko-
missiolle antamissaan vastineissa ilmoittanut, että asia korjataan sote-uu-
distuksen yhteydessä.

Hallituksen esitys ei ota millään tavoin kantaa potilasdirektiiviin liittyvien on-
gelmien korjaamiseen.

Direktiivin myötä potilaalle taataan oikeus hakeutua hoitoon toiseen EU-
maahan ja saada hoidosta korvausta kotimaastaan. Palvelun tuottaja voi
olla joko julkinen tai yksityinen toimija.

Yrittäjäjärjestön mielestä Suomen pitää korvata toisessa EU-maassa an-
nettu sekä kiireellinen että ei-kiireellinen hoito samoin perustein kuin Suo-
messä julkisella tuottajalla annettu hoito korvattaisiin. Muuten direktiivin tar-
koittamat potilaan oikeudet eivät toteudu.

Asia on korjattava sote-uudistuksen yhteydessä.

2.12. Palvelusetelit velvoittavaksi, henkilökohtainen budjetti hyvä väline

Henkilökohtaisen budjetin käsite ei sisälly sote-järjestämislain luonnoksen
termistöön. Sote-järjestämislain 10§ tunnistaa palvelujen

yhteensovittamisen- ja kokoamisen asiakaskohtaisiksi kokonaisuuksiksi, minkä voi ymmärtää henkilökohtaisen budjetin käsitteeksi. 10§:n kirjausta tulee täsmentää siten, että siihen tuodaan selvästi esille käsite “henkilökohtainen budjetti”.

Lakiluonnos käsittelee palveluseteliä muista julkisista hankinnoista erillisenä tapana hankkia sote-palveluita yksityisiltä palveluntuottajilta.

Esimerkiksi 12§:n säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan erikseen, että *“Palvelusetelilaki on tarkoitus uudistaa jatkossa erikseen omana kokonaisuutenaan. Sen sijaan järjestämistä koskevat ehdotetun lain säännökset koskevat kuitenkin kaikkia sote-maakunnan vastuulla olevia palveluja riippumatta siitä, miten palvelut on tuotettu.”*

Maininta palvelusetelilain uudistamisesta jatkossa ei ole riittävä.

Yrittäjien mielestä 12§:n mukaisia palveluiden hankintoja tulee voida toteuttaa yksityisiltä palveluntuottajilta myös voimassa olevaan palvelusetelilakiin perustuen; erityisen tärkeää se on alan mikro- ja pk-yritysten näkökulmasta.

Valintaoikeutta voitaneen lakiesityksessä parhaiten edistää yhtäällä sote-maakuntalain 114§- ja 118§:ien sekä sote-järjestämislain 11§- ja 27§:ien sisältöjä tarkentamalla sekä toisaalta edellyttämällä pykälien tarkkuutta lisääviä Valtioneuvoston asetuksia.

Sote-maakuntalain 114§ toteaa, että *“valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa säännöksiä palvelukohtaisista taloustiedoista”*. Perusteluissa todetaan edelleen, että mahdollisuus liittyy julkista sektoria koskevan tiedon harmonisointiin. Tavoitteena on myös sote-maakuntia koskevan taloustiedon automatisointi raportointi sekä tiedon jakaminen sitä tarvitsevien tahojen käyttöön. 118§ määrittelee Valtiokonttorille lisäoikeuksia tiedon saantiin liittyen.

Sote-järjestämislakiin tarvitaan palvelusetelin roolia vahvistava kirjaus.

Osaavaa sote-henkilöstöä ei ole vapaana, vaan työssä julkisella sektorilla, yrityksissä, järjestöissä taikka itse yrittäjinä. Jotta suomalaiset pääsevät palveluihin, pitää laissa olla kannustin monituottajamalliin ja asiakkaan oikeuteen valita palveluntarjoajansa. Viime vaalikaudella saadut kokemukset kertoivat, että keskeisin syy miksi asiakas on valinnut yksityisen palveluntuottajan, liittyi palvelun saatavuuteen.

Suomen Yrittäjät esittää, että asiakkaan oikeutta valita palveluntarjoaja vahvistetaan tekemällä palvelusetelistä asteittain subjektiivinen oikeus – aloittaen perustason palveluista sekä terveyden edistämiseen liittyvistä

ehkäisevistä- ja hyvinvointipalveluista. Myös henkilökohtaisen budjetoinnin mallia ja sen käyttöönottoa tulee edistää. Näitä pitää vahvistaa sote-lakiesityksessä.

Kunnioitavasti

Suomen Yrittäjät

Anssi Kujala
varatoimitusjohtaja